

השר הנעדר, המנכ"ל שחיכה: היומנים חושפים את הכשל הישראלי בהיערכות לקורונה

השר ליצמן נעדר מדיונים, המנכ"ל בר סימן טוב התעלם כמעט לחלוטין מהחקירות האפידמיולוגיות, ופרופ' גרוטו מוזר. בעקבות עתירת התנועה לחופש המידע נחשפים יומני בכירי משרד הבריאות לשעבר, שמצביעים על התארגנות לקויה מול המגפה. המשרד: "ישראל - מהראשונות שזיהו ופעלו בנחישות"

אדיר ינקו 28.07.20 07:26 ynet ,

בכירי משרד הבריאות ערכו פגישה ראשונה בנושא הקורונה רק כחודש לאחר שהתקבלו הדיווחים הראשונים על התפרצות הנגיף המסתורי בסין – ושר הבריאות לשעבר, יעקב ליצמן, כלל לא נכח בה. כך עולה מיומני הפגישות של השר ליצמן ושל מנכ"ל משרד הבריאות לשעבר, משה בר סימן טוב, שהגיעו לידי ynet ו"ידיעות אחרונות" בעקבות עתירה של התנועה לחופש המידע.

יצוין כי על אף שהחוק מחייב זאת, במשך שנה סירבו במשרד הבריאות להעביר את יומני הפגישות של המנכ"ל והשר. רק לאחר עתירה מנהלית שהגישה התנועה לבג"ץ ניאולו השבוע במשרד לשלוח את החלק השני של יומני השניים, לאחר שהחלק הראשון הועבר לפני חודש, שם מתועדות פגישותיהם בזמן משבר הקורונה, מינואר ועד לסיום תפקידם במשרד.

בעולם הזהירו, בישראל נזכרו באיחור

ב-31 בדצמבר 2019 דיווחה לראשונה נציגות ארגון הבריאות העולמי בסין על וירוס מסתורי חדש שפרץ בעיר ווהאן. ב-3 בינואר כבר דווח על 44 מקרי הידבקות, 11 במצב קשה מאוד. יומיים אחר כך פרסם ארגון הבריאות הודעה מדאיגה בנושא, כשבשלב הזה ווהאן הייתה תחת מצור ובעולם עקבו בדריכות אחר הנעשה בסין. בימים הבאים אותרו חולים במדינות נוספות באסיה, אך במשך כל הזמן הזה, כפי שעולה מיומנו של בר סימן טוב, לא נערך שום דיון במשרד הבריאות על היערכות לקראת הגעה אפשרית של הנגיף לישראל.

רק ב-24 בינואר התקיימה שיחת ועידה טלפונית בנושא הקורונה. זו הייתה הפגישה הראשונה ביומנו של בר סימן טוב שעסקה בנושא והשתתפו בה, בין היתר, המשנה למנכ"ל, פרופ' איתמר גרוטו, וראש שירותי בריאות הציבור במשרד, פרופ' סיגל סדצקי. יומיים לאחר מכן התקיימה פגישה נוספת בנושא וביום שני של אותו שבוע, ב-27 בינואר, התקיימה פגישה ראשונה בנושא הקורונה בלשכת השר ליצמן. שלושה ימים לאחר מכן קיבל ליצמן החלטה ראשונה בנושא הקורונה: איסור כניסה מסין. יש לציין כי בדיעבד ברור שלא רק ישראל התמהמהה בהיערכות לקורונה אלא גם מדינות נוספות.

מיומנו של בר סימן טוב עולה כי מאז הפגישה הראשונה ועד לסוף החודש התקיימו שמונה פגישות בלבד של צמרת המשרד שהתמקדו בנגיף החדש, וזאת כמעט שבועיים לאחר שהנגיף התגלה בארה"ב. רק ב-1 בפברואר, כפי שעולה מהיומן, התקיימה שיחה ראשונה בין המנכ"ל בר סימן טוב לבין ראש הממשלה בנימין נתניהו בנושא הקורונה, והיא ארכה חצי שעה בלבד.

יממה לאחר מכן התקיימה פגישה ראשונה עם צמרת משרד הבריאות בלשכתו של ראש הממשלה, כשברקע דיווחים על התפשטות הנגיף במדינות נוספות ברחבי העולם, אך גם זו נמשכה חצי שעה בלבד. גם ביומנו של השר ליצמן לא נמצאו פגישות בינו לבין ראש הממשלה לפני אותה פגישה ב-2 בפברואר. בחינת יומנו של בר סימן טוב מעלה כי למעשה האסימון בצמרת המשרד באשר לגודל האירוע נפל רק באמצע פברואר, כשמאז הפגישות שלו עוברות לעסוק בהדרגה רק בקורונה.

מהיומן עולה גם כי מידורו של המשנה למנכ"ל משרד הבריאות גרוטו התרחש כבר בתחילת המשבר. מרשימות המשתתפים בפגישות השונות עולה כי גרוטו לא הוזמן לדיונים בנושא הקורונה שהתקיימו בפורום נרחב במשרד, וזאת כשברקע טענות ליחסים קשים בינו לבין בר סימן טוב עוד לפני הקורונה.

כך, ב-30 בינואר התקיימה פגישה בנושא הקורונה בה השתתפה פרופ' סדצקי וממנה נעדר גרוטו. כמה ימים לאחר מכן התקיימה פגישה נוספת בנושא ההתמודדות עם הווירוס בפורום רחב וגם בה גרוטו לא נכח. בפועל התהווה הציר של בר סימן טוב, סדצקי ונתניהו, שניהל למעשה את המשבר באותם ימים, כשגרוטו שנחשב לבכיר מסדצקי ממודר. גם בפברואר גרוטו לא הוזמן לרבים מהדיונים ובהם הפגישה הראשונה בנושא בלשכת נתניהו. עם זאת, באפריל ובמאי נראה כי מידת מעורבותו של גרוטו גברה.

ובינתיים בלשכת השר: עושים פוליטיקה

בניגוד ליומנו המפורט של בר סימן טוב, יומנו של השר ליצמן שקוף פחות ולא ניתן למצוא בו פרטים רבים על הפגישות ועל סדר יומו. על אף זאת, ניתן לשרטט באופן חלקי תמונה באשר למידת מעורבותו של השר במשבר, ונראה שהיא אינה משמעותית במיוחד.

מהפגישה הראשונה במשרד הבריאות ב-24 בינואר ועד לסוף פברואר נרשמו ביומנו 167 אירועים ופגישות (ללא נסיעות), כשיותר מ-50 מהם היו פרטיים או פוליטיים. בפרק הזמן הזה, בזמן שישראל נערכה למשבר החמור ביותר בתולדות מערכת הבריאות, ביקר ליצמן בלא פחות מ-30 אירועים משפחתיים, בהם חתונות, מסיבות אירוסין ובר מצווה וניחומי אבלים. לשם השוואה, בפרק הזמן הזה נמצאו ביומנו רק 10 פגישות שעסקו בקורונה.

לקראת סיום תפקידו אמר ליצמן כי הייתה "בהלת יתר" בכל הנוגע להתמודדות עם הנגיף וכי "נתניהו נענה לפחדים של בר סימן טוב", אולם נראה כי דווקא בפרק הזמן הזה הוא בחר להיות לא דומיננטי בניהול המשבר .

השבועות האחרונים של בר סימן טוב בתפקיד

אמנם הימים האחרונים ביומן הפגישות של בר סימן טוב הוקדשו בעיקר לראיונות לתקשורת, אך יש לציין כי הוא גם עסק בתפקידו. בחינת לוח הפגישות מעלה כי במקביל לעדכונים שוטפים על המתרחש ולדיונים בנושאים נקודתיים כמו החזרת מערכת החינוך לפעילות, הוא בחר להתמקד במצבן של המעבדות ובניסיונות לקדם את ישראל לעבר חתימה על הסכם להשגת חיסון. מנגד, בנושא אחד, ואולי החשוב מכולם, הוא לא התמקד: מצבו הרעוע של מערך החקירות האפידמיולוגיות. שתי פגישות בלבד התמקדו בנושא, שתיהן היו בחודש מרץ, ובמהלך מאי ויוני נראה כי הנושא ירד מסדר היום של משרד הבריאות .

מלשכת השר ליצמן נמסר בתגובה: "בתפקידו הקפיד השר לקחת חלק פעיל ושוטף בכל דיוני הקורונה וברובם המכריע אף להשתתף אישית. בחלק מהדיונים בהם לא התאפשרה השתתפותו הפיזית מסיבות לוו"ז ואחרות (כגון בתקופת החלמת השר מהנגיף) נכח נציג השר ועדכן און-ליין בכל מהלכי הדיונים וייצג את עמדות השר. ככלל, בשל התפרצות משבר הקורונה שונו לוחות הזמנים בחודשים אלו, כך שחלק גדול מרישומי הלו"ז אינם עדכניים ."

ממשרד הבריאות נמסר בתגובה: "ישראל הייתה מהמדינות הראשונות בעולם שזיהו ופעלו בנחישות מול הקורונה. ההכרזה של ארגון הבריאות העולמי כי המחלה עוברת באופן מוגבל בין בני אדם התרחשה רק ב-20.1.2020, ורק ב-31.1.2020 הוכרז על ידי הארגון כאירוע הדורש התייחסות גלובלית (אך לא הוכרזה עדיין פנדמיה, זו קרתה באמצע מרץ). הפעולות המהירות שהובילו במשרד הבריאות לרבות 'סגירת השמיים' כבר ב-30.1.2020 ויישום מהיר של צעדי ריחוק חברתי ומניעת התקהלויות הביאו להשתלטות אפקטיבית על הגל הראשון של התחלואה. צריך לזכור שכל הפעולות האלו נעשו כמעט ללא מידע מקדים ומוסמך .

"לעצם העניין, דיוני הקורונה במשרד הבריאות החלו בראשית ינואר עם קבלת המידע על המתרחש בעיר ווהאן בסין. הנושא דווח להנהלת המשרד בתחילת ינואר וכבר ב-23.1 הוציא משרד הבריאות חוזר הנחיות ראשון בנושא. החל מהעת הזו נערכו במשרד הבריאות הערכות מצב יומיות עם כלל גורמי המקצוע אשר נמשכות גם כעת .

"מראשית האירוע פעל משרד הבריאות בתיאום עם המטה לביטחון לאומי וקיים שיחות עם ראש הממשלה אשר עודכן באירוע באופן תדיר והוביל את התמודדות המדינה עם נגיף הקורונה. שר הבריאות היה מעודכן באופן שוטף בעניין. כך גם חברי ההנהלה הרלוונטיים. מדי שבוע התקיימו באופן שוטף ישיבות עבודה עם שר הבריאות ללא קשר לקורונה. מטבע הדברים, היומן לא משקף את מאות שיחות הטלפון וההתייעצויות שהתקיימו באותה תקופה."

עו"ד איה מרקביץ' מהתנועה לחופש המידע התייחסה לפרסום היומנים ואמרה: "טוב יעשו משרדי הממשלה אם יפרסמו את יומני הפגישות של העומדים בראשם מיוזמתם, ללא צורך בבקשות מידע חוזרות ובהליכים משפטיים מיותרים. מדובר במידע ציבורי שיש בגילוי חשיבות מובהקת, ולציבור יש זכות חוקתית לעיין בו."